

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 273

Parasjat Wajechi

14 Tevet 5769
9/10 januari 2009

Overzicht Wajechi

Na 17 jaar in Egypte, voelt Ja'akov het einde van zijn dagen naderen en hij ontbiedt Joseef bij zich. Hij laat Joseef zweren dat hij hem zal begraven in de spelonk Machpela, de begraafplaats van Adam en Chava, Avraham en Sara, Jitschak en Rivka. Ja'akov wordt ziek en Joseef brengt zijn beide zonen, Efrajim en Menasje bij hem. Ja'akov verheft Efrajim en Menasje tot de status van zijn eigen zonen, en daarmee geeft hij Joseef een dubbele portie van zijn erfenis, en ontnemt hij het eerstgeboorterecht van Reoeveen. Daar Ja'akov blind is door ouderdom, brengt Joseef zijn zonen dicht bij hun grootvader. Ja'akov kust en omhelst hen. Hij had niet gedacht zijn zoon Joseef ooit nog levend terug te zien, laat staan Joseefs kinderen. Ja'akov begint hen te zegenen, en geeft daarbij voorrang aan Efrajim, de jongste van de twee, maar Joseef onderbreekt hem en beduidt dat Menasje de oudste is. Maar Ja'akov legt uit dat het zijn bedoeling juist is om Efrajim te zegenen met zijn sterke hand, omdat Jehosjoea uit hem zal voortkomen, en Jehosjoea zal zowel de veroveraar van Israël zijn als de Tora-leraar van het Joodse Volk. Ja'akov laat ook de rest van zijn zonen komen, om ook hen te zegenen. Ja'akovs zegen weerspiegelt het unieke karakter en de kwaliteiten van iedere stam, en geeft hen allen een unieke opdracht in de dienst van Hasjem. Ja'akov verlaat deze wereld op de leeftijd van 147 jaar. Een enorme begrafenisstoet begeleidt zijn baar van Egypte naar zijn laatste rustplaats in de Spelonk Machpela in Chevron. Na Ja'akovs heengaan zijn de broers bezorgd dat Joseef nu op hen wraak zal nemen. Maar Joseef stelt hen gerust, en belooft zelfs hen en hun families te zullen blijven ondersteunen. Joseef leeft de rest van zijn jaren uit in Egypte, en mag Efrajims achterkleinkinderen nog aanschouwen. Vóór zijn dood voorspelt Joseef zijn broers dat Hasjem hen uit Egypte zal verlossen. Hij laat hen zweren dat zij zijn beenderen dan uit Egypte zullen meenemen. Joseef overlijdt op de leeftijd van 110 jaar en wordt gebalsemd. En daarmee eindigt *Sefer Bereisjiet*, het eerste van de Vijf Boeken van de Tora.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Hoogtepunten van de Haftara Wajechi (I Koningen 2: 1-12)

Samenvatting van de Haftara:

Op zijn doodsbed geeft Koning David, die toen 70 jaar was, zijn zoon Sjlomo [Salomo], die toen 12 jaar oud was, opdracht om zich aan Tora te houden. Vervolgens geeft Koning David Sjlomo opdracht om Joav, de opperbevelhebber van Davids leger en diens vertrouweling, te doden omdat Joav Koning David verraden heeft door Davids oudste nog levende zoon Adoniahoe te steunen om de volgende koning te worden. Daarna geeft David zijn zoon opdracht om de zonen van Barzilai te steunen, die een aanhanger van Koning David was. Daarna geeft David Sjlomo opdracht om Sjimi ben Gaira te doden, die David gevloekt heeft, nadat Avsjalom, Davids zoon, hem gedwongen had Jeruzalem te verlaten. Koning David overlijdt en Sjlomo volgt hem op als koning over Israël. Sjlomo vervult de laatste wensen van zijn vader.

Het verband met de Parasja

In het begin van *parasjat Wajechi* roept Ja'akov Awinoe zijn zonen bijeen op zijn doodsbed, om hen zijn laatste instructies te geven. Zo heeft ook de Haftara het over de adviezen die Koning David zijn zoon Sjlomo geeft voor zijn dood.

Achtergrond

Koning Sjlomo regeerde over Israël in een tijd, waarvan sommigen zeggen dat het de bloeitijd van Israël was. Het Volk Israël leefde in het Land Israël. Jeruzalem was de hoofdstad. Op de Zionberg stond het *Beit Hamikdasj* – de Tempel. Ons volk bestond uit 600.000 volwassen mannen met hun gezinnen. Zij hadden de kracht van de profetie verworven en konden met zekerheid de toekomst voorspellen. Men hield zich aan alle 613 mitswot, de Kohen Gadol was het hoofd van de dienst in het Heiligdom op de heiligste dag van het jaar, Jom Kippoer. Joden van heel het Land Israël kwamen met de *Sjalosj Regaliem* – de drie pelgrimsfeesten, Pesach, Sjavoe'ot en Soekot – naar Jeruzalem, driemaal per jaar. Er was eenheid onder het volk in de tijd van Koning Sjlomo.

Inzicht in Parasjat Wajechi

47. ²⁸Ja'akov leefde zeventien jaar in het land Egypte en de dagen van Ja'akov, zijn levensjaren waren honderzevenenveertig jaar.

47. 28. Ja'akov leefde: Daar wij een traditie hebben van Ezra, dat *Wajechi* het begin is van een *parasja* – een afdeling van Tora die op een bepaalde Sjabbat gelezen wordt – en dat het niet het vervolg is van de *parasjat Wajjigasj*, hoort er minimaal een ruimte van negen letters te zijn tussen de vorige *parasja* en *Wajechi*, zoals in alle andere gevallen. Die ruimte ontbreekt hier en vandaar de vraag waarom deze *parasja* volledig gesloten is (*Sjiftei Chachamim*). *Rasji* geeft het eerste antwoord:

Waarom is deze afdeling gesloten? Omdat, zodra Ja'akov, gestorven was, de ogen en het hart van Israël als gesloten werden door het verdriet over de slavernij, die men hen begon op te leggen [zij zagen en voelden niets meer, behalve hun verdriet (*Ond.*)]. Een andere verklaring is, dat hij de toekomst wilde openbaren aan zijn zonen, maar de toekomst werd voor hem gesloten [verborgen]. [Dit staat zo in *Bereisjiet Rabba* (91:1)] (*Rasji*).

De *Midrasj* zelf voegt daar nog een andere reden aan toe: omdat al de problemen en narigheid van de wereld nu voor Ja'akov waren 'afgesloten'.

De verklaring van *Rasji* is tegenstrijdig aan wat *Rasji* zelf in zijn commentaar op *Sjemot* 6:16 schrijft, dat de slavernij pas begon nadat Levie, de laatste van de twaalf broers, was overleden (*Mizrachi*). Daarom worden door verschillende commentatoren andere verklaringen gezocht.

De *Klie Jakar* schrijft dat deze zin eigenlijk de afsluiting vormt van de vorige *parasja*: „En Israël woonde in het land Egypte, in het land Gosjen en zij verkregen er bezittingen en vermenigvuldigden zich en Ja'akov leefde zeventien jaar in het land Egypte, enz.” Dat wil zeggen dat de Israëlieten rustig en veilig leefden in Egypte, gedurende de tijd dat Ja'akov daar leefde en dankzij diens verdiensten. Maar na zijn dood was het afgelopen met hun rust.

De *Rasjbam* verklaart dat deze *parasja* eigenlijk had moeten beginnen met vers 27 en dat de vorige *parasja* dus had moeten eindigen met vers 26, maar dat dit geen goed einde was voor een afdeling.

De *Zohar* vertelt ons dat Ja'akov in Egypte de beste jaren van zijn leven gesleten heeft. Daar woonde hij in alle rust, vrij van zorgen, met zijn familie in harmonie en met de eer die de Egyptenaren hem bewezen, dankzij het prestige van zijn zoon Joseef. De *Zohar* verklaart dat dit directe verband met „waar leven”, dat Ja'akov had verdiend in Egypte, de reden is waarom de beide *parasjot*, *Wajjigasj* en *Wajechi* met elkaar zijn verbonden, zonder onderbreking van de tekst.

Rabbijn Samson Raphael Hirsch presenteert echter een volkomen ander gezichtspunt. Men zou kunnen denken dat de zeventien vredige jaren in Egypte beschouwd moeten worden als de voornaamste levensfase in Ja'akovs bestaan en dat zij het daarom verdienden om in een aparte afdeling vermeld te worden. Maar juist het tegendeel is waar, de Tora laat het direct volgen op het verslag van de jaren die vol waren van lijden en tegenslagen, zonder deze jaren in Egypte speciale aandacht te geven. Het waren juist de voorafgaande jaren, die Ja'akov tot Israël maakten en waarin hij zijn familie voorbereidde voor hun toekomstige messiaanse roeping. Vanuit nationaal standpunt bekeken waren de jaren van ontbering en tegenspoed van

het grootste belang, en de jaren van rust en geluk waren alleen van persoonlijk belang voor Ja'akov. En daarom worden zij hier gepresenteerd als een natuurlijk vervolg van zijn leven dat eraan voorafging.

Ramban wijst op een ander aspect van Ja'akovs jaren in Egypte. Hij legt uit dat Ja'akovs afdaling in de Egyptische ballingschap een verbod is van de afdaling van zijn nakomelingen in de ballingschap van Edom, of wel het Romeinse imperium, de ballingschap waarin wij ons nu nog bevinden. De parallel strekt zich uit tot een aantal analogieën. Het waren Ja'akovs zonen die door de verkoop van hun broer Joseef zorgden voor het begin van de ballingschap, zoals onze ballingschap het gevolg was van de zinloze onderlinge broederhaat. Ja'akov daalde af naar Egypte, naar het huis van de vriend van zijn zoon, Par'o, zoals ook Agrippa, de laatste koning uit de Tweede Tempel-periode zijn hulp bij Rome zocht en een verdrag met hen sloot. En zoals Ja'akov en zijn zonen naar Egypte afdaalden, ten gevolge van de honger, zo werden ook de bewoners van Jeruzalem overmeesterd ten gevolge van de hongersnood. In beide gevallen duurde de ballingschap langer dan voorzien was. Maar niettemin zal het einde komen, wanneer wij vanuit alle volken zullen worden teruggebracht... op paarden en in wagens ... naar Mijn heilig Jeruzalem (*Jesjahoe* 66:20). En ook dan zullen wij de wraak van de Eeuwige zien, „Moge Hij ons verheffen, opdat wij in Zijn aanwezigheid mogen leven” (*Hosea* 6:2).

De *Da'at Zekenim* vraagt, naar aanleiding van *Rasji's* tweede verklaring, hoe Ja'akov wist wanneer het Einde der dagen zou zijn. Hij antwoordt, dat Ja'akov dat had afgeleid van het visioen van de ladder. Volgens *Tanchoema Wajjetsee* 1 zag hij al de beschermengelen van de vorsten van de volken van de wereld opstijgen en weer afdalen langs de sporten van de ladder. Het aantal sporten dat zij omhooggingen was het aantal jaren dat zij zouden regeren. Van het aantal sporten dat de beschermengel van Edom (dat is Rome volgens de Talmoed) afdaalde, kon Ja'akov vaststellen hoeveel jaren de Joden zouden leven onder de heerschappij van Esav.

De *Klie Jakar* schrijft ook nog dat Hasjem niet wilde dat Ja'akov zou onthullen wanneer het einde der tijden zou zijn. De Israëlieten in Egypte wisten hoelang hun ballingschap zou duren en dat dit langdurig zou zijn en daarom pasten zij zich aan en assimileerden met de Egyptenaren. Hasjem wilde niet dat hetzelfde in de toekomst zou gebeuren met ons, maar dat wij in iedere generatie, omdat wij niet weten wanneer het einde zal zijn, Hasjem zouden vragen om ons te verlossen uit de ballingschap. Daarom ook staat er geschreven dat „Ja'akov zeventien jaar leefde in het land Egypte,” d.w.z. Ja'akov alleen, maar zijn geest niet, zoals er geschreven staat *Bereisjiet* 45:27: „Toen herleefde de geest van Ja'akov, hun vader.” Dit terugtrekken van de *Sjechina* werd veroorzaakt door de houding van de kinderen van Israël in Egypte, die wisten hoelang hun ballingschap zou duren en die zich daarom als permanente burgers van het land beschouwden. Om die reden is er geen ruimte tussen *Wajjigasj* en *Wajechi*, omdat de *Sjechina* niet meer op Ja'akov rustte in Egypte.

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK TWEE

Misjna 2:1

וְאֵלוּ מִפְסִיקִין לְפָאָה. הַנְּחַל, וְהַשְּׁלוּלִית, וְדֶרֶךְ הַיְחִיד, וְדֶרֶךְ הָרֵבִים, וְשִׁבִיל הָרֵבִים, וְשִׁבִיל הַיְחִיד הַקְּבוּעַ בַּיְמֹת הַחֶמֶה וּבַיְמֹת הַגְּשָׁמִים, וְהַבּוּר, וְהַנִּיר, וְזֶרַע אַחַר. וְהַקּוֹצֵר לְשַׁחַת מִפְסִיק, דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אֵינוּ מִפְסִיק, אֶלָּא אִם כֵּן חָרַשׁ:

En deze vormen een afscheiding voor de *pea*¹: een beek en een afwateringskanaal, een privé-weg² en een openbare weg³, een openbaar pad en een privépad⁴ dat permanent is in het zonnige seizoen en in het regenseizoen, het onbebouwde [veld] en het geploegde veld en een ander zaad [dat in het veld gezaaid is]⁵. En als men [onrijpe graanhalmen] verzamelt als veevoer, vormt dat [ook] een afscheiding⁶. Dit zijn de woorden van R. Meir. Maar de Geleerden zeggen: hij vormt geen afscheiding⁷ tenzij hij ploegt⁸.

Aantekeningen bij Misjna 2:1

1. Men moet van ieder land een hoek van het veld laten staan en men mag niet, als men meer velden heeft een hoek van het ene veld laten staan voor de andere velden. De Misjna noemt de afscheidingen die van een veld twee velden maken, die allebei een *pea* verplicht zijn (RAV).
2. Een privé-weg - Van vier *amot* breed (RAV).
3. Een openbare weg - Zestien *amot* breed (RAV).
4. Het openbare pad – Dat andere mensen gebruiken om naar hun veld te gaan, [maar dat niet gebruikt wordt door voorbijgangers en het privépad dat de landeigenaar zelf gebruikt om van zijn huis naar zijn veld te gaan], maar alleen wanneer het het hele jaar door gebruikt wordt, zowel in de zomer als in de winter. Maar als het niet permanent gebruikt wordt, vormt het geen afscheiding (RAV).
5. En ander zaad – Bijvoorbeeld als twee velden met tarwe bezaaid zijn en daartussenin ligt een stuk grond met ander zaad (RAV).
6. Want dat is niet normaal oogsten, en het gedeelte van het veld dat nu al geoogst is, vormt een afscheiding.
7. Volgens de Geleerden is dit wel het begin van het oogsten en vormt geen afscheiding. De halacha is niet volgens R. Meir (RAV). [De Geleerden menen dat als in het midden van een veld een stuk land vroegtijdig geoogst is voor veevoer, dat het begin van de oogsttijd inluidt en dat dit stuk land geen afscheiding vormt.
8. Alleen wanneer hij het stuk land na het vroegtijdig oogsten voor veevoer ook ploegt, voordat hij de rest van zijn oogst binnenhaalt, beschouwen de Geleerden dat stuk land als een afscheiding.

Talmoed-Daf-Notities Nazier 32b

Anticiperen op de Verwoesting

In het algemeen geldt dat een eed niet geannuleerd kan worden, alleen omdat de maker van de eed daar spijt van heeft om wat er later gebeurd is. De reden hiervoor is dat wanneer men een eed maakt, men geen rekening houdt dat er iets onwaarschijnlijk zou kunnen gebeuren na het afleggen van de eed. Daarom beschouwen we zijn eed als een onvoorwaardelijke verplichting, die niet kan worden opgeheven omdat hij de eed bij vergissing gemaakt zou hebben.

Een van de voorbeelden van dit principe die in de Misjna genoemd worden, heeft een interessante achtergrond. Sommige mensen hadden gezworen *naziroet* op zich te nemen, terwijl zij woonden buiten Erets Jisraël. Toen zij naar Jeruzalem kwamen om de offers te brengen die een nazier verplicht is aan het eind van zijn *naziroet*-periode, waren ze teleurgesteld toen zij ontdekten dat het Beit HaMikdasj niet meer bestond. Nu zij niet in staat waren om van hun *naziroet*-status verlost te worden, omdat zij de noodzakelijke offers niet konden brengen, zochten zij naar een mogelijkheid om van hun eed ontheven te worden. Eén geleerde, Nachoem Hamodi, vroeg hen of zij hun eed voor nazier gezworen zouden hebben als zij geweten hadden dat het Beit HaMikdasj verwoest zou worden. Toen zij daar negatief op antwoordden, annuleerde hij hun eed. Dit was een fout oordeel, zegt de Misjna en de beslissing werd door de andere geleerden herroepen, omdat dit een klassiek voorbeeld was van spijt, gebaseerd op iets dat plaats had gevonden nadat de eed gemaakt was.

Rabbi Joseef voegt hier nog een interessant naschrift aan toe: wanneer hij in Jeruzalem was geweest, toen de *nezirium* daar kwamen, zo verklaart hij, dan zou hij zijn afkeur hebben uitgesproken over het feit dat zij zo'n eed hadden afgelegd, zonder de angst dat het Beit HaMikdasj zou worden verwoest, zoals voorspeld was door Jeremijahoe (7:4).

De Geleerde Abbajje kwam deze *nezirium* echter te hulp door erop te wijzen dat zelfs al zouden zij bekend zijn met deze mogelijkheid, en zelfs al hadden zij het jaar van de verwoesting kunnen berekenen op basis van een vers in het Boek Daniël (9:24), dan nog hadden zij kunnen aannemen dat hun periode van *neziroet* geëindigd zou zijn voordat de verwoesting in dat jaar zou plaatsvinden.

Wekelijkse Halacha Serie

HILCHOT SJABBAT

**Gebaseerd op de Kitsoer Sjoelchan Aroech, Misjna Beroera, Sja'arei Halacha,
en Sjemirat Sjabbat Kehilchata
Samengesteld door Zwi Goldberg**

Aflevering 5

HOOFDSTUK TWEE – VOORSCHRIFTEN VOOR VRIJDAG (vervolg)

6. Het aansteken van de kaarsen

Het is een mitswa om voordat de Sjabbat begint kaarsen aan te steken. Er worden daarvoor drie redenen genoemd:

- a. Het kaarslicht schept een atmosfeer van vrede en rust in het huis en voegt toe aan de *Oneg Sjabbat* – de vreugde van Sjabbat, doordat wij kunnen eten met licht en wij zodoende kunnen zien wat we eten, hetgeen de maaltijd aangenamer maakt.
- b. Op deze manier eren we Sjabbat en tonen we aan hoe belangrijk Sjabbat voor ons is.
- c. Vanwege *Sjalom Bajit* – dankzij het licht kunnen we ons in huis vrij bewegen, zonder bang te zijn ergens over te struikelen. Om die reden moet men ervoor zorgen dat in ieder vertrek waar men komt, licht is.

7. Men moet de kaarsen aansteken in het vertrek waar men de Sjabbat-maaltijd gebruikt.¹ Na het aansteken zegt men de bijbehorende beracha. Hoewel men normaliter de beracha zegt voordat men een mitswa doet, kan dat hier niet, omdat men met het zeggen van de beracha de Sjabbat accepteert en men daarna geen vuur meer mag maken.²

8. Hoewel de verplichting om licht te maken voor Sjabbat voor iedereen geldt,³ is het de algemene gewoonte geworden dat de huisvrouw de Sjabbat-kaarsen aansteekt. De reden hiervoor is dat zij in het algemeen thuis is en voor het huishouden zorgt.⁴ Een andere reden is dat zij daarmee *kapara* – verzoening – doet voor Chava, de eerste vrouw, die de dood over de wereld bracht met haar zonde, door van de verboden boom te eten.⁵ De ziel van de mens is als een kaars, zoals er geschreven staat: „De ziel van de mens is het licht van Hasjem”⁶ en omdat zij er de oorzaak van was dat het licht van de wereld doofde, ligt op haar de plicht om dat licht opnieuw aan te steken, in ieder geval op Sjabbat. Wanneer de vrouw des huizes de Sjabbat-kaarsen heeft aangestoken, heeft daarmee heel het huisgezin zijn plicht gedaan. Wanneer echter de vrouw niet in staat is om de Sjabbat-kaarsen [op tijd] aan te steken, dan moet haar echtgenoot of iemand anders in huis dat doen. Het is de gewoonte dat ook de echtgenoot enigszins deelneemt aan het aansteken van de Sjabbat-kaarsen, door die van te voren klaar te zetten.⁷ Het is ook de gewoonte dat de echtgenoot de eerste Sjabbat nadat zijn vrouw bevallen is, de kaarsen aansteekt.⁸

9. Wanneer er geen vrouw in huis is, steekt de man de Sjabbat-kaarsen aan en ook studenten die alleen wonen en reizigers moeten Sjabbat-kaarsen aansteken en daar de beracha over zeggen.⁹

9. Vanaf het moment dat de vrouw de Sjabbat-kaarsen heeft aangestoken, accepteert zij de Sjabbat en moet zij zich onthouden van alle op Sjabbat verboden werkzaamheden en handelingen (die met G-ds hulp later zullen worden besproken).¹⁰

10. Wanneer de vrouw de gewoonte heeft dagelijks mincha te davvenen, dan moet zij dat doen voordat zij de Sjabbat-kaarsen aansteekt, want daarna is het voor haar Sjabbat en kan zij geen tefilla meer voor een werkdag zeggen.¹¹

11. Hoewel het in principe voor de mitswa voldoende is om één kaars aan te steken, is het algemeen de gewoonte om twee kaarsen aan te steken voor Sjabbat, één kaars voor *sjamor* en één kaars voor *zachor*.¹²

11. Na het aansteken van de Sjabbat-kaarsen zegt men de beracha: *Baroech Ata Ad-onai E-loheinoe Melech Ha-olam, asjèr kiddesjanoe bemitswotav, wetsiwanoe lehadlièk neer sjel Sjabbat* (Gezegend bent U, Eeuwige, onze G-d, Die ons geheiligd heeft met Zijn geboden en ons geboden heeft een licht op Sjabbat aan te steken).¹³

1. Kitsoer Sjoelchan Aroech 75:8. 2. Idem 75:4. 3. Sj.A., O.Ch. 263:2. 4. Id. 263:3. 5. M.B. 263:12. 6. Misjlee 20:27. 7. K.Sj.A. 75:5. 8. M.B. 263:11. 9. Sj.A., O.Ch. 263:6. 10. Rama 263:10. 11. M.B. 263:43. 12. Sj.A. 263:1. 13. Id. 5.